

Droga-kontsumoaren epidemiologia Euskal Herriko Komunitate Autonomoan

Elkar-lanean

Nahiz eta drogaren problema hau gaurkoa ez izan, gero eta talde gehiagori interesatzen zaio gaia, eta ez sanitatearen eremuan bakarrik, baita ekintza sozialaren eremu guztietan ere.

Osasun Mentalean asmatu den politika asistentziala nahiko desantolatua izan da. Honek, noski, bere ondorioa izan du toxikomaniaren laguntzan, eta, horregatik, ez bata eta ez bestea kontenplatu dituzte, gaur arte, osasun-zerbitzu publikoek. Orain arte, Diputazioaren babespean dauden zenbait tratatu izan dira gaiso psikikoak, baliabide aski mugatuekin. Badirudi gaitz hauen egoera aldatu nahian dabiltzala Euskal Herriko Komunitate Autonomoko (E.H.K.A.) Osasunketa eta Gizarte Segurantzza Sailean.

Gure eritziz, mementu honetan beharrezkoak dira ikerketa epidemiologikoak, biderik egokiena bait dira eritasunen eta osasun-egoera neurtzeko. Frekuentzi datuak eta eritasunen distribuzioa ez dira prebentzioaren eta asistentziaren oinarriak besterik; epidemiologiak eritasunen zergatia eta arriskurik handienean dauden pertsonak finkatzen laguntzen digu. Honelako ikerketarik gabe ez da posible, gure ustez,

osasunketaren planifikazioa eta antolaketa. Azkenik, ezinbesteko garrantzia du epidemiologiak problema baten tamaina neurtzeko.

Drogaren prebalentzia neurtzeko edozein populazio-taldetan, bi metodo desberdin erabil ditzakegu: 1) metodo epidemiologiko zeharkakoa: morbiditatea, mortalitatea, trafikoa, etab.; 2) metodo epidemiologiko zuzena: populazioaren mostra errepresentagarriak aztertzen dituena.

Guk hemen aurkezten dugun ikerketa hau, E.H.K.A.n eginda inkesta baten ondorioa da.

Materialea eta metodoak

Laginaren hautespena

Laginketaren unitatea 14 urtez gorako gizakia da, gizonetako nahiz emakumezkoa, E.H.K.A.n bizi dena. 1975 urteko udal-erroldea erabili dugu, bizilekua, adina eta sexua parametroen araberako lagin geruzatua lortzeko. Hau da laginaren tamaina: Araban, 500 pertsona, Gipuzkoan, 1.100 eta Bizkaian, 800.

Erabili dugun laginarekin lortutako konfidantzaren maila eta ziurtasuna hauek izan dira:

	Konfidantza	Ziurtasuna
Araba	%95	%4,4
Gipuzkoa	%95	%3,0
Bizkaia	%95	%3,5

Gure galdesorta 88 galderatakoa da, orijinala, Euskal Herriko Unibertsitateko Psikologia eta Psikiatria saileko talde batek sortua.

De Lint-en erizpideei jaraiki, lau edale-maila finkatu ditugu:

1. Abstemioak.
2. Edale moderatuak: eguneko alkohol absolutuzko 80 zl. arte.
3. Edale gehiegizkoak: eguneko alkohol absolutuzko 80 zli.tik 150 zl. arte.
4. Alkoholiko susmagarriak: eguneko alkohol absolutuzko 150 zl. baino gehiago.

Drogaren kontsumoa, berriz, hiru taldetan banatu dugu:

1. Ohizkoa: bi aldiz edo gehiagokoa asteko.
2. Okasiozkoa: bi aldiz edo gehiagokoa hileko.
3. Esporadikoa: bi aldiz edo gehiagokoa urteko.

Datuen tratamendu orokorra

Inkestetan jasotako datuak kodetu eta fitxa perforatuetaresa pasatzen diren, ordenadorez prozesatu ditugu Euskal Herriko Unibertsitateko Kalkulu-Zentruan. S.P.S.S. izeneko programa estatistikoa erabili dugu, horren 8. aldaeran.

Emaitzak

Hona 2.000 inkesta hauetan azaldu diren datuak garrantzitsuenak.

Alkohola

Eguneroko alkohol-kontsumoa

Mailak	Portzentaia				Estimazio puntuala
	Araba	Gip.	Bizk.	E.H.K.A.	
Abstemioak	34,5	32,9	38,2	33,1	540.424
Edale moderatuak	59,3	53,4	47,7	52,0	849.004
Edale gehiegizkoak	10,7	11,2	10,4	10,8	176.332
Alkoholiko susmagarriak	1,4	2,5	3,6	2,5	40.817

Asteburuko alkohol-kontsumoa

Mailak	Portzentaia				Estimazio puntuala
	Araba	Gip.	Bizk.	E.H.K.A.	
Abstemioak	26,0	26,3	32,5	28,3	462.054
Edale Moderatuak	52,3	49,4	46,6	49,4	806.554
Edale gehiegizkoak	14,7	15,5	13,9	14,7	240.007
Alkoholiko Susmagarriak	7,0	8,8	7,0	7,6	124.085

Bi taula hauetan ikus dezakegunez, asteburuetan gehitu egiten da kontsumoa. Fenomeno hau kultura anglo-saxoiaren *week-end drinkers*-ekin konpara dezakegu. Sexuaren arabera aztertuz, gizonezkoak emakumezkoak baino arrisku handiagoan daudela ikusten da eta arrisku hau alkoholiko susmagarri eta gehiegizkoen artean datzala.

Alkohol-kontsumoa eta sexua

	Proporzioak	
	Gizonezkoak	Emakumezkoak
Edale moderatuak	1	1
Edale gehiegizkoak	8	1
Alkoholiko susmagarriak	10	1

Adinaren arabera, 31-40 urteetakoek arrisku handiagoa dute besteek baino. Asteburuetak kontsumoan asko igotzen da 14-20 urtekoena: pentsatzen dugu, baduela honek zerikusirik gazteek denbora libre pasatzeko duten aukerarekin.

Cannabis

Taldeok adinez eta sexuz banatzen baditugu, hurrengoetan ageri den distribuzioa daukagu:

Cannabis-kontsumoa

Mailak	Portzentaiak				Estimazio puntuala
	Araba	Gip.	Bizk.	E.H.K.A.	
Esporadikoak	12,1	11,8	8,4	10,8	176.332
Okasiozkoak	3,2	3,3	2,7	3,1	50.614
Ohizkoak	3,0	6,4	8,2	5,9	96.329

Cannabis-kontsumoa eta sexua

	Portzentaiak	
	Gizonezkoak	Emakumezkoak
Esporadikoak	6,9	3,9
Okasiozkoak	2,3	0,8
Ohizkoak	4,3	1,6

Canabis-kontsumoa eta adina

	Portzentaiak				
	14-20	21-25	26-30	31-40	40 baino gehiago
Esporadikoak	3,2	2,8	2,2	1,9	0,7
Okasiozkoak	1,6	0,6	0,6	0,2	
Ohizkoak	2,7	1,8	1,0	0,4	

Kontsumoa handiagoa da gizonezkoen artean emakumezkoen artean baino, maila guztietan; eta 40 urtetik gora ez da kontsumitzaile okasiozko eta ohizkorik ikusten.

Kokaina

Kokaina-kontsumoa

Mailak	Portzentaiak				Estimazio puntuala
	Araba	Gip.	Bizk.	E.H.K.A.	
Esporadikoak	0,8	2,8	1,5	1,7	27.756
Okasiozkoak	0,4	0,3	0,4	0,4	6.531
Ohizkoak	0,2	0,5	0,5	0,5	6.531

Kontsumo orokorra, beste bi probintzietan baino handiagoa da Gipuzkoan. Diferentziarik nabariena kontsumo esporadikoan da go.

E.H.K.A.ko kontsumoa gizonezkoen artean emakumezkoen artean baino handiagoa da; eta 30 urtetik gora ez da kontsumitzaile okasiozko eta ohizkorik ageri.

Haluzinagarriak

Haluzinagarri-kontsumoa

Mailak	Portzentaiak				Estimazio puntuala
	Araba	Gip.	Bizk.	E.H.K.A.	
Esporadikoak	2,2	3,4	2,2	2,6	42.450
Okasiozkoak	0,2	0,8	0,9	0,6	9.800
Ohizkoak	-	0,2	0,5	0,2	3.300

Taulan ikusten denez, kontsumoa Gipuzkoan garrantzitsuagoa da beste probintzietan baino. Haluzinagarrien ondorioz ezagunena haluzinazioak dira, hain zuzen; gure galdesortaren zati bat drogaren ondorioari buruzkoa da, eta, harrigarriro, kasu honetan jende oso gutxi izan ditu haluzinazioak substantzia hauek hartu ondoan. Pentsa dezakegu, beraz, drogaren azokan haluzinagarri bezala saltzen diren substantziak ez direla puruak, eta askotan ezta haluzinagarriak ere.

Haluzinagarri-kontsumoa eta sexua

Mailak	Proporzioak		Portzentaiak	
	Gizonezkoak	Emakumezkoak	Gizonezkoak	Emakumezkoak
Esporadikoa	4	1	2,0	0,6
Okasiozkoa	1	2	0,2	0,4
Ohizkoa	-	-	0,2	-

Droga honetan eta okasiozkoen mailan bakarrik ikusten da emakumezkoen proportzio handiagoa. Adinari dagokionez, beraz, 14-20 urtetik gora ez da ikusten ohizko kontsumitzaileak E.H.K.A.an.

Opiazeoak**Opiazeo-kontsumoa**

Mailak	Portzentaiak				Estimazio puntuala
	Araba	Gip.	Bizk.	E.H.K.A.	
Esporadikoa	1,2	1,2	0,6	1,0	16.327
Okasiozkoa	–	0,2	0,1	0,1	1.633
Ohizkoa	0,2	1,1	0,2	0,5	8.163

Gure laginaren arabera ez da heroinaz beste opiazeorik kontsumitzen. Kontsumitzaile ohizkoak 8.000 dira gutxi-gorabehera, eta horien artean ez dugu 25 urtetik gorako bat ere aurkitu. Sexua eta kontsumoa aztertuz, gizonezkoen aldeko diferentzia oso nabaria ikusiko dugu.

Zortzi mila pertsona horiek datu orientatiboa dira eta, estimazio puntuala baino lehen, portzentaiak ikustea komeni da, edo, bestela, interbalo-estimazioa egitea.

Opiazeo-kontsumoa eta sexua

Mailak	Portzentaiak	
	Gizonezkoak	Emakumezkoak
Esporadikoa	0,6	0,4
Okasiozkoa	0,1	–
Ohizkoa	0,4	–

Anfetaminak**Anfetamina-kontsumoa**

Mailak	Portzentaiak				Estimazio puntuala
	Araba	Gip.	Bizk.	E.H.K.A.	
Esporadikoa	5,4	5,3	3,0	4,6	75.104
Okasiozkoa	1,6	1,7	1,0	1,4	22.858
Ohizkoa	1,4	1,4	1,4	1,4	22.858

Kontsumo hau, beste droga-motetan ez bezala, berdintsua da sexuen artean. Berrogei urtetik gorako pertsonen artean ere ageri da, eta ez bakarrik gazteen artean, legezkontrako drogetan gertatzen den bezala.

Anfetamina-kontsumoa eta sexua

Mailak	Proporzioa	
	Gizonezkoak	Emakumezkoak
Esporadikoa	1,5	1
Okasiozkoa	2	1
Ohizkoa	1	1

Eztabaida

Datuak aurkeztu ondoren, eztabaida labur bat egingo dugu, droga bakoitzaren zehaztasunak explikatuz.

Alkohol-kontsumoari buruz, edateko ohiturak aldatzen ari direla ikusten da: E.H.K.A.ko populazioak ez du eguneroko kontsumoa aitzina bezala egiten gaur, eta asteburuetakoa gehiegizkoa bihurtzen ari da. Emakumezkoen partizipazioa ere handitu egin da eta edari-mota pattarraren kontsumora mugitu da.

Cannabis-kontsumoa gauza arrunt bihurtzen ari da gero eta gehiago, eta gazteen artean garrantzi handiarekin.

Opiazeoen kontsumoa garrantzitsua da; trafiko-katearen maila bat da. Badirudi Estatu Espainoleko beste leku batzuetan baino zabalduagoa dagoela gurean, nahiz eta kontsumitzaileen berezitasunak berdintsuak diren edonon. Gure ikerketan azaltzen den datu interesgarri bat, kontsumitzen hasteko adinaren bataz-bestekoa da: beste drogena baino goiztiarra da, eta hori (beti gure laginean) droga-eskaladaren ideiarekin aurka doa.

Kokaina-kontsumoa ez dago oso zabaldua mementu honetan, eta talde sozio-ekonomiko jakin batean ikusten da. Honek ez du ezer esan nahi, zeren, droga honen kontsumoa beste lekuetan bezala bilakatzen bada, drogarik erabilienean bihur bait daiteke. Azken urte hauetan horrelako aldaketa ari da ikusten zerbitzu askotan, eta gero eta kokainomano gehiago tratatzen dira.

Azkenik, eta datuak eman ez ditugun arren, psikotropoei buruzko kontsiderazio bat egingo genuke. Kontsumoa adin-talde guztietan ageri da, motibazioa eta kontsumo-modua bakarrik aldatzen direlarik. Zaharren artean errezeta ofizialaren bidez lortzen da; Gipuzkoan jarri den psikotro-po-errezeta bereziak lagunduko du, noski, kontsumo hau kontrolatzen, eta beste lekuetan praktikan jarri beharko lukete.

Ondorioak

Lehenengo esan behar duguna da, honelako ikerketarik ez dela E.H.K.A.an egin. Azken egun hauetan drogari buruz datu batzu agertu dira komunikabideetan: guk ez dugu datu horiekin zerikusirik, azalduak eta gureak oso antzekoak badira ere. Lan horretan ez dira esplikatzen datuen iturburuak eta horiek lortzeko erabili den metodologia: gure ustez oso arriskutsua da, landa-lanik egin gabe, prebalentziatzko datuak ematea. Ematen den informazioa ongi egiaztatua ez bada, nekez esango dugu egia, eta, horrela, ez dugu sekula irabaziko gaisoen eta populazioaren konfidantza. Gainera, gure ustez, Estimazio Puntuala datu orientatiboa da eta portzentaiarik edo/eta interbalo-estimaziorik gabe aurkeztea, alarma sortzeko inprezisia besterik ez da.

Eskal Herriko Agintaritzaren Aldizkariaren 180. zenbakian (1983-XII-6), erabaki hau dator:

Azaroaren 28ko 261/83 Dekretoa, Sorgogarrizalekerien aurkako Ekintzarako Sailarteko Batzordea Sortarazteari buruz.

Jaurtze-Batzordeak hartu duen erabakiaren arauera eta, alkoholaren eta sorgogarrien egaripen handiaren ondorioz, Euskadiri gauzazko, gizarte eta ekonomiazko kaltetarri bat ekartzen diola kontutan izanik; alde batetik, soziologiako zioen azterlanera eta bestetik neurri zehatz eta eraginkor batzuren egitamuketara zuzen dadin antolakideturako ekintza bat beharrezkoa da.

Hori horrela, Osasunketa eta Gizartesegurantza, Herrizaingo, Hezkuntza eta Kultura, eta Lehendakaritza-Sailburuen saloz eta, Jaurtze-Batzordeak 1983.eko Azaroaren 28an egindako bilkuran, zera

ERABAKITZEN DUT:

1. Atala.— 1. Sorgogarrizalekerien aurkako Ekintzarako Sailarteko Batzordea sortarazten da.

3. Atala.— Batzordeak, 6 hilabeteko epearen barruan aurkeztu beharko dizkio Jaurlaritzari bere ondorioak, eta haien artean honako hauek sartu beharko dira nahitaez:

a) Egari-penaren, gizarte-eraginaren, lan-istripuen, gaizkiletasunaren, ekonomia eta gizarte-gosteen eta beste eskualde edo herriekingo alderatzezko azterlanen (joeren) alderdi ezberdinetango gaurko egoera.

b) Sail ezberdinek eta bai beste herri-agintaritza batzuek ere, luzaro gabe hartu beharko dituzten ihardutze-neurriak.

c) Luzaro eta luzaro gabe, gaitzari aurea hartze, sendatze eta berriz gaitzeko neurriak barnean eraman ditzan ihardutze-egitamuak.

Guk geure datuak, neurketa-tresnak eta esperientzia eskaintzen dizkiogu batzorde honi; datu hauek, batez ere, tendentzi eta intzidentzi ikerketak egiteko beharrezkoak direlakoan.

Ikerketa honetatik, ez ditugu orain arte frekuentziaz beste datuak atera. Ikerketaren alde soziologikoa lantzen ari gara mementu honetan: artikulua honetan argitaratzea gustatuko zitzaike, baina lan hauek oso zailak dira eta, garapen egoki bat lortzeko, laguntza asko behar da; une honetan, berriz, laguntza hori ez da inondik ageri.

Euskadiko lan orijinal eta bestetan egin gabea bazterturik edukitzea, tamalgarria da. Bizkaiko alkohol-kontsumoaren tendentziari buruz guk egindako lana ez da inon egin, edo, egina balego ere, ez dugu agitaldrietan ikusi.

Azken kontsiderazio hauek egin ondoren, geure lana eta laguntza eskaintzen diogu berriro «Sorgogarrizalekerien aurkako Ekintzarako Sailarteko Batzordea»ri.

Imanol Kerexeta Aierdi

Gipuzkoako Foru Aldundia. Tolosako Adimen Osasunerako
Zentrua

Javier Ballesteros Rodríguez

Euskal Herriko Unibertsitatea. Psikologia eta Psikiatria Saila

Fernando Marquín Bascones

Bizkaiko Foru Aldundia. Kanpo-zerbitzu Psikiatrikoaren
Zuzendaritza

Migel Gutiérrez Fraile

Arabako Foru Aldundia. Santiago Apóstol Hospitaleko Zerbitzu
Psikiatrikoaren Zuzendaritza

Iñaki Aranberri Miranda

Droga Arazoen Koordinakundea

LA EPIDEMIOLOGIA DEL CONSUMO DE DROGA EN LA COMUNIDAD AUTONOMA VASCA

L'EPIDEMIOLOGIE DE LA CONSOMMATION DE DROGUE DANS LA COMMUNAUTE AUTONOME BASQUE

Los datos que aporta la epidemiología del consumo de droga son necesarios tanto para su prevención como para su tratamiento asistencial. Son, además, importantes para medir la magnitud del problema. Los datos aquí aportados son fruto de una encuesta realizada en la Comunidad Autónoma Vasca.

En primer lugar se indican algunos datos técnicos sobre la muestra elegida para la encuesta, sobre el grado de confianza que merece la encuesta; se ofrecen además algunas precisiones sobre la clasificación de bebedores y de consumidores de droga utilizada en la encuesta.

Luego se ofrecen los resultados sobre el consumo de alcohol, cannabis, cocaína, alucinógenos, opiáceos, anfetaminas. En los diferentes cuadros se toma en cuenta especialmente la incidencia del sexo, de la edad, de la provincia. Estos resultados van seguidos de algunas observaciones sobre el consumo de cada una de las drogas.

Los autores de la encuesta cierran su trabajo subrayando la necesidad de datos bien contrastados, para evitar informaciones alarmistas y no perder la confianza de la población de los enfermos, y ofrecen su colaboración al Gobierno vasco.

Les données apportées par l'épidémiologie de la consommation de drogue sont nécessaires autant pour la prévention que pour le traitement médical de ce mal. En outre elles sont importantes pour mesurer l'ampleur du problème. Les données ici recueillies sont le résultat d'une enquête réalisée dans la Communauté Autonome Basque.

En premier lieu sont indiquées certaines données techniques sur l'échantillon choisi pour l'enquête, sur le degré de fiabilité de celle-ci; d'autre part des précisions sont données sur la classification de buveurs et de consommateurs de drogue utilisée dans l'enquête.

Ensuite, on trouve les résultats sur la consommation d'alcool, cannabis, cocaïne, hallucinogènes, opiacés, amphétamines. Les différents tableaux tiennent compte spécialement de l'incidence du sexe, de l'âge, de la province. Ces résultats sont suivis de quelques observations sur la consommation de chacune des drogues.

Les auteurs de l'enquête achèvent leur travail en soulignant la nécessité de données bien contrastées pour éviter des informations alarmistes et ne pas perdre la confiance de l'ensemble des malades et de la population en général. Enfin, ils offrent leur collaboration au Gouvernement basque.